

Στεκόμαστε στην αιχμή της ενημέρωσης

Συζητήσαμε με τον Δημήτρη Διακόπουλο σχετικά με το ταχέως μεταβαλλόμενο φορολογικό τοπίο στην Ελλάδα, το νέο πλαίσιο ESG και το αυξανόμενο ενδιαφέρον των πελατών για σχετικές συμβουλευτικές υπηρεσίες, τις υποθέσεις-ορόσημα στην επαγγελματική του πορεία, αλλά και τους παράγοντες που καθυστερούν την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα.

Της Αλεξάνδρας Βαρλά

Πείτε μας λίγα λόγια για εσάς και την επαγγελματική σας πορεία.

Ορκίστηκα δικηγόρος το μακρινό 1986 και από το ξεκίνημα της επαγγελματικής μου σταδιοδρομίας ασχολήθηκα με θέματα εμπορικού δικαίου. Το 1991 συνεργάστηκα με μια μικρή αμερικανική δικηγορική εταιρεία, που σήμερα έχει λυθεί, η οποία είχε ανοίξει τότε γραφείο στην Αθήνα. Το 1996 συστηνάστηκα και ξεκίνησα συνεργασία με τον Γιώργο Μυλωνογιάννη και το έτος 2001 ιδρύσαμε μαζί με τον Καθηγητή Θ. Φορτσάκη τη δικηγορική μας εταιρεία, την οποία ονομάσαμε Φορτσάκης, Διακόπουλος, Μυλωνογιάννης και Συνεργάτες (FDMA), που την είδαμε να μεγαλώνει και να καταξιώνεται στην άκρως ανταγωνιστική αγορά νομικών υπηρεσιών της Αθήνας. Σήμερα είμαι διαχειριστής εταίρος της δικηγορικής αυτής εταιρείας.

Πώς διαχειρίζεστε, στο πλαίσιο των υποθέσεων που αναλαμβάνετε, το ταχέως μεταβαλλόμενο φορολογικό τοπίο στην Ελλάδα; Ποιες είναι οι μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζετε;

Πράγματι -και δυστυχώς κατά την άποψή μου- το φορολογικό τοπίο στην Ελλάδα μεταβάλλεται με μεγάλη ταχύτητα και συχνά σε

μεγάλη έκταση. Σε μεγάλο βαθμό αυτό είναι το αποτέλεσμα αντικειμενικών παραγόντων. Πιο συγκεκριμένα, τόσο η ανάγκη προσαρμογής της ελληνικής φορολογικής νομοθεσίας στο ενωσιακό αλλά και το διεθνές φορολογικό κανονιστικό περιβάλλον, που επιβάλλει την ενσωμάτωση ενωσιακών νομοθετημάτων και την υπογραφή από την Ελλάδα διεθνών πολυμερών και διμερών φορολογικών συνθηκών, όσο και η διαρκής ανάγκη για βελτίωση της ελληνικής φορολογικής πραγματικότητας, αλλά και για εξασφάλιση των φορολογικών εσόδων έχουν οδηγήσει ήδη και οδηγούν σχεδόν σταθερά και σήμερα σε μεταβολές στο φορολογικό τοπίο. Προφανώς οι συνεχείς αυτές αλλαγές της φορολογικής νομοθεσίας στην Ελλάδα αποτελούν εμπόδιο τόσο στην προσέλκυση όσο και στην υλοποίηση επενδύσεων στην χώρα μας. Αυτό οφείλεται στο ότι η πραγματοποίηση οποιασδήποτε επένδυσης απαιτεί επιχειρηματικό σχέδιο (business plan) και βασική παράμετρος κάθε επιχειρηματικού σχεδιασμού είναι η φορολογική διάσταση και δεν υπάρχει επιχειρηματικό σχέδιο που να μην έχει διάρκεια τουλάχιστον 5 ετών, διάστημα μέσα στο οποίο κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων στην Ελλάδα η φορολογική νομοθεσία θα έχει αλλάξει 10

Δημήτρης
Διακόπουλος

Διαχειριστής Εταίρος,
Φορτσάκης, Διακόπουλος
& Συνεργάτες
Δικηγορική Εταιρεία
(FDMA LAW)

τουλάχιστον φορές. Αλλά αυτή είναι η πραγματικότητα της χώρας που ζούμε. Οι αλλαγές αυτές αυτονόητα επηρεάζουν και τη δική μας προσέγγιση στις υποθέσεις που αναλαμβάνουμε, καθώς απαιτούν συνεχή ενημέρωση αλλά και αυξημένη εποπτεία και επιμέλεια σε όλη τη διάρκεια του χειρισμού κάθε υπόθεσης που αναλαμβάνουμε, είτε πρόκειται για τη νομική συμβουλευτική υποστήριξη κάποιας επενδυτικής δραστηριότητας είτε πρόκειται για τον χειρισμό καθαρά φορολογικών υποθέσεων, είτε συμβουλευτικών είτε δικαστηριακών. Για το σκοπό, λοιπόν, της παροχής των βέλτιστων υπηρεσιών, ιδίως καθώς στη δικηγορική εταιρεία μας ανατίθενται συχνά πολύπλοκες υποθέσεις και γνωμοδοτήσεις - λόγω του μάλλον μοναδικού για την ελληνική δικηγορική αγορά συνδυασμού συμπαγούς θεωρητικής γνώσης του αντικειμένου, αλλά και μεγάλης και μακρόχρονης εμπειρίας μας στα θέματα αυτά - επιδιώκουμε αφενός μεν να στεκόμαστε στην αιχμή της ενημέρωσης, παρακολουθώντας όλοι οι συνεργάτες του συγκεκριμένου τμήματος τις διεθνείς και ημεδαπές εξελίξεις, με παρακολούθηση αλλά και εισηγήσεις σε συνέδρια, σεμινάρια κ.λπ., καθώς και αρθρογραφώντας στον νομικό τύπο. Αφετέρου με την κατά το δυνατόν περαιτέρω εξειδίκευση μεταξύ μας, κατά τρόπο που κάθε εταίρος και συνεργάτης επικεντρώνεται σε έναν επιμέρους τομέα φορολογικού αντικειμένου, ώστε να είναι ευχερέστερη η ανταπόκριση στις συχνές αλλαγές στο φορολογικό τοπίο.

Ποια είναι τα κυριότερα ζητήματα με τα οποία ασχολείται το νεοϊδρυθέν τμήμα ESG στη δικηγορική σας εταιρεία;

Ενόψει της σχετικής ενωσιακής και εθνικής νομοθεσίας, τα κριτήρια ESG αποτελούν έναν ολοένα πιο δημοφιλή τρόπο αξιολόγησης της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων, τόσο από τους επενδυτές όσο και από χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Μέσα από τις εκθέσεις ESG οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να συνδέσουν την επιχειρηματική τους στρατηγική με τις προτεραιότητες της ΕΕ και την εθνική στρατηγική για την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας. Σε αυτή την προσπάθεια που ξεκίνησε με την Πράσινη Συμφωνία της ΕΕ και θα συνεχιστεί τουλάχιστον μέχρι το έτος 2050, οι επιχειρήσεις καλούνται να εξελίξουν και να βελτιώσουν το επιχειρηματικό τους μοντέλο, ακολουθώντας πάντα τις σχετικές

διεθνείς, ευρωπαϊκές και εθνικές νομοθετικές πρωτοβουλίες.

Η δικηγορική μας εταιρία αναγνώρισε γρήγορα τη σχετική εξέλιξη της ενωσιακής και εθνικής νομοθεσίας και τον παλμό της αγοράς και δημιούργησε την εξειδικευμένη ομάδα ESG. Η ομάδα ESG παρέχει υποστήριξη στους πελάτες μας, με τρεις τρόπους: α) ενημερώνει για

Οι συνεχείς αλλαγές της φορολογικής νομοθεσίας στην Ελλάδα αποτελούν εμπόδιο τόσο στην προσέλκυση όσο και στην υλοποίηση επενδύσεων στη χώρα μας

τα σχετικά νομοθετήματα σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, β) αποδελτιώνει τα νομοθετήματα και τα προσαρμόζει στις προτεραιότητες των πελατών μας και γ) συνδράμει στην εξασφάλιση χρηματοδότησης για στρατηγικές βελτίωσης των δεικτών ESG των πελατών μας. Το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο αφορά μια ομπρέλα νομοθετημάτων που ακουμπούν τις ΑΠΕ, την κυκλική οικονομία, την ενεργειακή αποδοτικότητα, τις πολιτικές εταιρικής υπευθυνότητας,

διαφάνειας ακόμα και τη διαδικασία συμβασιοποίησης μεταξύ συνεργατών. Προκειμένου να καλύψουμε αυτό το ευρύ φάσμα θεμάτων, η ομάδα μας απαρτίζεται από μηχανικούς και δικηγόρους, οι οποίοι συνδυαστικά ερμηνεύουν και αποδελτιώνουν τη νομοθεσία, προσαρμόζοντας πάντα τις εισηγήσεις σε συγκεκριμένες ανάγκες του εκάστοτε πελάτη. Η ομάδα ESG της δικηγορικής μας εταιρείας λειτουργεί με αυτή τη δομή περίπου 2 χρόνια και απαρτίζεται από εξειδικευμένους συμβούλους με εμπειρία άνω των 10 ετών σε θέματα ESG. Από τη στιγμή που ανακοινώσαμε τη λειτουργία της ομάδας ESG οφείλω να ομολογήσω πως υπάρχει τεράστιο ενδιαφέρον από τους πελάτες μας, με αποτέλεσμα η ομάδα μας να μεγαλώνει και να εξελίσσεται συνεχώς.

Πώς αντιλαμβάνεστε τον ρόλο του νομικού συμβούλου στο έντονο ενδιαφέρον που παρατηρείται τα δύο τελευταία χρόνια στις εξαγορές και συγχωνεύσεις;

Είναι ακριβές ότι μετά την έξοδο της χώρας μας από την κρίση και ειδικότερα τα τελευταία 2-3 χρόνια έχει εκδηλωθεί τεράστιο ενδιαφέρον, τόσο από ελληνικές επιχειρήσεις όσο και από το εξωτερικό, κυρίως για εξαγορές, προφανώς ενόψει του γεγονότος ότι από

τη μια μεριά η οικονομία μας αναπτύσσεται με αξιοπρόσεκτους ρυθμούς και από την άλλη ότι μετά από μια ολόκληρη δεκαετία που η Ελλάδα βρισκόταν σε κρίση, οι αξίες των ελληνικών περιουσιακών στοιχείων είναι ακόμα υποτιμημένες. Ο ρόλος του νομικού παραστάτη σε υποθέσεις εξαγορών και συγχωνεύσεων είναι ίδιος όπως και σε όλους τις άλλες εμπορικές συναλλαγές. Οφείλει να προστατεύει τα συμφέροντα του πελάτη του στον μέγιστο βαθμό και να προσπαθεί να εξασφαλίσει την ομαλή διεκπεραίωση και ολοκλήρωση της συναλλαγής. Απλά για τη σωστή νομική υποστήριξη περιπλοκών συναλλαγών, όπως είναι οι εξαγορές και συγχωνεύσεις, απαιτείται αυξημένη εμπειρία σε σχέση με απλούστερες μορφές συναλλαγών και απόλυτος επαγγελματισμός.

Μπορείτε να μοιραστείτε μαζί μας καινοτόμες πρακτικές και best practices που θεωρείτε ότι διαφοροποιούν την εταιρεία FDMA στην παροχή νομικών υπηρεσιών;

Δεν θα ήταν σωστό να εκφέρω άποψη για το κατά πόσον η δικηγορική μας εταιρεία διαφοροποιείται από τις λοιπές δικηγορικές εταιρείες αντίστοιχου μεγέθους. Με βάση την εμπειρία μου μετά από περίπου 40 χρόνια δικηγορίας θεωρώ ότι το μυστικό της επιτυχίας στη δουλειά μας, όπως σε όλες τις υπόλοιπες, είναι η σκληρή δουλειά, η διαρκής ενημέρωση και ο επαγγελματισμός. Θεωρώ ότι η δικηγορική μας εταιρεία ακολουθεί πιστά τον κανόνα αυτό.

Θα ξεχωρίζατε κάποια υπόθεση ή συναλλαγή ως ορόσημο στην μέχρι τώρα διαδρομή σας;

Σε συναισθηματικό και προσωπικό επίπεδο, η πιο σημαντική στιγμή της καριέρας μου, ήταν η νομική υποστήριξη και κάλυψη της Αθηνάϊκής Ολυμπιακής Ραδιοτηλεοπτικής Α.Ε. (Athens Olympic Broadcasting), η οποία έκανε τη ραδιοτηλεοπτική κάλυψη των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004. Αφήνοντας το συναίσθημα κατά μέρος, η πιο σημαντική στιγμή της καριέρας μου ήταν η νομική υποστήριξη της COSCO αρχικά στον διαγωνισμό για την παραχώρηση του Σταθμού Εμπορευματοκιβωτίων του Πειραιά το 2008 και στη συνέχεια για την εξαγορά του ΟΛΠ την περίοδο 2014-2016. Όχι τόσο για την πολυπλοκότητα των σχετικών διαγωνιστικών διαδικασιών και των συμβάσεων

Η Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα είναι απολύτως εχθρική σε κάθε μορφής επιχειρηματική και επενδυτική δραστηριότητα

που υπογράφηκαν τελικά, αλλά και γιατί οι σχετικές διαγωνιστικές διαδικασίες και οι αντίστοιχες διαπραγματεύσεις των σχετικών συμβάσεων έγιναν σε περιβάλλον έντονης πολιτικής αντιπαράθεσης και τοξικότητας των αντιδράσεων όσων προσπαθούσαν να ματαιώσουν τις αποκρατικοποιήσεις αυτές.

Πώς αξιολογείτε το νομικό πλαίσιο των επενδύσεων στην Ελλάδα; Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα σημεία προς βελτίωση;

Το πρόβλημα της δυσκολίας της προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα δεν έχει να κάνει με το σχετικό νομικό πλαίσιο. Το πρόβλημα της χώρας μας είναι ότι οι νόμοι και δεν εφαρμόζονται πλήρως και αλλάζουν κάθε τρεις και λίγο, ότι η Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα είναι απολύτως εχθρική σε κάθε μορφής επιχειρηματική και επενδυτική δραστηριότητα και ότι η δικαιοσύνη στην Ελλάδα απονέμεται με τόσο βραδείς ρυθμούς, ώστε στα μάτια των ξένων τουλάχιστον επενδυτών να εκλαμβάνεται ως αρνησιδικία. ■